

■ İradə Aytel

Son günlər içimdə bir cümlə dolur: "arzularını söyləyəcək birisi varsa, yaşayırısan". Arzularım var, söyləyəcək kimsəm yoxdur və bu yoxluğun ətrafında neçə gündür var-gəl edirdim ki, kitablarımın arasında bir kitab məni "çağırdı". Bu, Akif Səmədin ululardan ulu, alilərdən ali, sözü qanad götürüb yallı gedən, cəngə səsləyən, ağrıdan, ağrıyan, sevdiren, sevinən Akif Səmədin seçilmiş əsərlərindən ibarət şeirlər kitabı idi. Və döndünə oxuduğum, oxuduqca oxuduğum (sanki özüməm bu kitab, varaq-ladıqca varaqdadır, güldükcə güldürür, hönkürdükcə hönkürdür), dərdimi, sevincimi, arzularımı - diqqət edin, arzularımı söylədiyim bir kitab.

"Kitab insanın ən yaxın dostudur" kəlamının doğruluğuna bir daha tapınaraq, Akif Səməd dililə özümü oxumağa başladım:

Akif Səməd - 60

zanılmasıdır. Əbu Turxan). Bu qazanc isə hər insan oğluna qismət olmur. Ömürdən sonrakı həyatı yaşamaq üçün akifsəmədlərin ömrünə qarışmalıdır ömrün. Elə qarışmalıdır ki, ruhən əbədi olasan dirilər sənin ölümünə həsəd apara...

22 iyul ruh şairimizin, mövlanımız, irfanımız Akif Səmədin bu fani dünyamızla təmasının 60 ili tamam olacaq. Onu sevənlər, onun yoluyla addımlayanlar, dostları, yaxınları hamısı birağzından altmış yaşını təbrik edəcək şairin. Kimsə deməyəcək ki, altmışın dördü üçün bizimlə oldu, daha yoxdu Akif Səməd! Kimsə onun yoxluğundan söz açmayacaq. Hamı birağzından onun əbədi həyatını alqışlayacaq, ona əbədi həyat arzulanacaq! Hamı həvəslə dostlarının onun ad gününə hədiyyə etdiyi "Ölüm nə mənədir ki..." adlı filmindən, ("ARB Aran Media şirkətinin "Aranfilm" yaradıcılıq mərkəzi tərəfindən çəkilib. Direktor İqbal Məmmədəliyev, filmin ssenari müəllifi və rejissoru Yeganə Əbdülrəhmanova, prodüser Nicat Məmmədov, Bədii rəhbər Tahir Tahiroviç), "60 inci" adlı altmış şeiri toplanmış yeni kitabından (nəşriyyatın direktorları Nayma Qaramanlı, Fərman Qəhrəmanov, kitabın redaktoru İbrahim İl-məhəmməd Peyğəmbər)

**Bu nə yeriş, bu nə nazdı,
Amandı, ay gedən, əylən.
Bu günlər, yoxsa sabahlar
Gümandı, ay gedən, əylən.**

**Gülə can verən arıyığ,
Yönü sevdəyə sarıyığ,
Ölüm heç nədi, ayrılıq
Yamandı, ay gedən, əylən.**

**Açıb yasəmən kolları,
Açılıb bizə qolları,
Tanı getdiyən yolları,
Dumandı, ay gedən əylən.**

Və bu məqamda qürbətə vətənleşən, ruhu mövlan olan, böyük şairimiz Məmməd İsmayılın Akif Səməd - Akif Səməd poeziyasının özü olan bu gərayılı barədə fikirləri yadıma düşdü: "...Akif Adəmdən üzü bəri sürüb gələn şeirin elə qatına düşdü ki, o qat irfani ruhun yenidən şahlanmasına gətirib çıxaracaq. Çıxardı da!... "Əylən!" desə də, yaşadığı zaman kəsimində əbədiyyətə qovuşmağa tələsən də hamıdan çox özü idi". Elə buradanca bir nəticəyə gəlirəm: irfan özü əbədiyyətə qovuşmaq deyilmi, əbədiyyətə qovuşmaq özü ölməzlik deyilmi?

"Ölmədən öncə ölmək lazımdır" (Məhəmməd Peyğəmbər)

şan) Akif Səməd ölümə (şeyrə) son pıçıltılarını söyləyir:

**Görsəniz yoxam, deyın
Aytək batmağa getdi.
Öldü deməyin, dostlar,
Akif yatmağa getdi.**

Ölüm müqəddəsleşməmi, ölüm ucaldırmı, ölüm şeirləşməmi burada?...

Ölümlə söhbət edən, sevgi boyda uca Akif Səməd yaradıcılığında sevgi şeirləri az yer tutur. Otuzunda əlliye baxıb sevginin sözə çevrilmək məqamını itirmişdimi deyir:

**Pərvanə oduma gəlmir,
İlham da dadıma gəlmir.
Deyirlər, cavan olmuşam,
Bə niyə yadıma gəlmir.**

Yaxud, əllərin, tellərin bəxtəvər olan çağında ölümle (sözle, şeirlə) söhbətin bir ahu telində qarıyacağından qorxurdu:

**Əl-ələ qovuşub titrəyir-əsir,
Əllərin bəxtəvər olan çağıdı.
Bir ahu telinə olmuşam əsir,
Tellərin bəxtəvər olan çağıdı.**

Bəlkə də, ürəyində qımıldayan o hiss içini tel-tel etdi deyər şair bu mövzudan söz salmağa çəkindi:

**Yaz gəlib, hər tərəf iydə iydir,
Yel əsdi, yamacda gül qımıldadı,
Sənin gözlərinə bənövşə açdı,
Mənim ürəyimdə tel qımıldadı.**

Bütün bunlara rəğmən, söz adamlarına söz "öyrədən" redaktorlara yazdığı şeirdə "Mənim misralarım ilahi səsi, Qumru nəğməsi, Qu nəğməsi", deyir və bu qumru nəğmələrinin, qu nəğmələrinin dünya durduqca köülləri rıqqətə gətirəcəyinə əminliyini bildirir.

Rüstəm Behrudiyə yazdığı şeirdən) acıyacaq qədər, Yaradanın fəxarəti, cəsarəti, qüdrəti olan Yer üzünü qınayacaq qədər... ("eh Yerin başı batmasın, havayı, boşa fırlanır..." Yaradanın yaratdığına (əbədiyə - Yerə, faniyə - bizə (insanlara) ironiyasına qədər...

**Aldanma, bağları sulu,
Yer nədi, göylərin qulu...
...özü fırlansa cəhənnəm,
Bizimlə qoşa fırlanır.**

Akif Səməd yaradıcılığı zaman-sız, məkansız olsa da,

**(Çox da ki, şimşəklər haqqa şığıdı,
Bu qanlar-qadalar haq qışığıdı,
Akif oxşayıb, haqq aşığıdı...)**

kiçik bir duraqda ləngiməyə də imkan tapır. Bu duraq zamanın durağıdır. Bu duraqda zamana boyun əyən boynu əyrilər dara çəkilsə də, gərmiş qınanır:

**Fələyin qarğısıdı,
Kişi kimi arvadlar,
Arvad kimi kişilər.**

Və Akif Səməd yaradıcılığının əsr-rəngiz səmasından yerə enirsən bir anlıq. Misralardakı həqiqəti göz önündə canlandırır fələyi sən də qarğıyırısan...

Akif Səməd yaradıcılığında Vətən mövzusu üst qatda olsa da, o qata hər oxucu çıxammır. O, mübaliğəyə, pafosa yol vermədən vətənin ağrısında ağrıyır, adamları - şeir yazan (nağıl yazan, qanun yazan) adamları oya-tmağa çalışır:

**Zaman ötür, sular axır,
Qazanımız köhnə, paxır,
Düşməni dağa bayraq taxır,
Düzdə şeir yazırıq.
Burdan o yana söz qalmadı...
Yaşasın Akif Səməd.**

Arzularını söyləyəcək birisi varsa, yaşayırısan!

**Daha torpaqdı atan,
Torpaqdan al ətrini,
...Atan balandı daha...**

Başımın tacı, qürurum, dayağım, ümidim, pənahım atamın ətrini "torpaqdan al", dedi dostum mənə və bir də dedi ki, "Atan Vətəndi daha". Soru sordum dostuma, sordum ki, "bəs ata yoxluğundan sonra bu yoxluq ilə mənim aramda sipər olan, çəpər olan, o dərdi evimə yaxın buraxmayan anam necə, o da torpağa üz tutdu axı? Dostum dedi:

**Hara gəldin, sözüne dön,
Çayır bitən izinə dön,
Dost istəsən özünə dön,
"Dost istəsən Allah yetər".**

Özümə döndünə anamı gördüm, anamın səsinə eşitdim, anamın laylasında uyudum və Allahı "gördüm". Gördüm ki, Allah atama olan qürurunda, anama olan ərkimdə, balama olan sevgimdə, körpələyə olan mərhəmətimdə, güldə, çiçəkdə, küləkdə... hər yerdədi. Gördüm ki, bütün sevgilərin, gözəlliklərin, vicdanın, namusun və s. ən ali hissələrin məcmusudur Allah! Dosta tapındım, Allaha tapındım. Və bir də gözümədən içimdəki mənə - içimdəki Allahıma, içimdəki nura tapındım, güzgüdə hər kim baxır-baxsın tapındığım Allahdırsa gözələrimin güzgü olacağına inandım:

**Gözüm güzgüyə güzgüdü,
Güzgünün güzgüsü baxır.
Güzgüdəki mən deyiləm,
Güzgüdə özgəsi baxır.**

Inandım ki, bu ömür də atam kimi, anam kimi, uşaqlığım, gəncliyim kimi mənim deyil.

**Namərdinsən, mərdinsən,
Mənim deyilsən, ömrüm.
Ya quşunsan, qurdunsan,
Mənim deyilsən, ömrüm.**

Inandım ki, mənim olmayanı mənim etmək üçün ömürdən sonrakı həyatı qazanmalıyam ("Ömrün ən böyük qazancı ömürdən sonrakı həyatın qa-

yaşlı, önsöz müəllifi Rüstəm Kamal), şairin fəxarət dolu adını yaşadan küçədən (Bakı şəhəri "Qurtuluş" qəsəbəsində) söz açacaq, Akif Səməd adını uca tutan, Akif Səmədin dostu, sırdaşı və bu dostluğa sadıq qalan Uluslararası Aktivist Sanatçılar Birliyinin Azərbaycan təmsilçisi və Rəsm Komitəsi başkanı Nəvai Metinə minnətdar olacaq, bütün bu uğurlu işlərə təşəbbüs göstərdiyinə görə "çox sağ ol deyəcəklər".

Bax, budur ölümün zirvəsi! Bax budur ölməzlik!

**Gözəllər bəxtəvər deyil,
bəxtəvərlər gözəldi!**

Akif Səməd yaradıcılığı barədə yazdığım birinci yazıda fanidən əbədiyə, alidən uluya, zərrədən günəşə doğru yol gedən və bu yolun keşmə-keşlərini adlayıb, nur tapdıqca ətrafını da o nura çağıran irfan şeirlərindən daha çox söz açmağa çalışmışdım. Bu yazımda isə Akif Səmədlə öz dünyam boyda bir məkanda, yaşadıklarım, yaşayacağlarım (məchula doğru olsa belə) və bəxtəvər olmayan gözəlliklər barədə söhbət etmək, o gözəl olmayan bəxtəvərlərə gəndən baxıb, gözəl olan, lakin bəxtəvərliyə gənnən baxan gözəlliklərdən danışmaq istədim. Elə buradaca şairin "Əylən" adlı gərayılısı məni yoldan əylədi:

Oxuculara məlumdur ki, Akif Səməd yaradıcılığının ana xəttini ölümle söhbət təşkil edir.

**Yanana ölüm də kefdi,
Qanana qəbir də evdi.
Sağlığımda sevəmmədim,
Öləndə ölümü sevdim.**

"Öləndə ölümü sevdim" fikri ilə şair nə demək istəyir? Burada məchula ilişib qalsaq da, belə bir nəticə hasil olur: ölüm Akif Səməd üçün cism bu dünyanı tərkməsi deyil, ölüm "qələmdə sözü qocaltımadan" ətri, qanı, gözəlliyi üstündə varaqlara düzməkdi: "Adım Akifdi, özüm söz, özgə deyiləm, "sən"əm, gəl!"

Yananda ölür, şeir yazır və o ölmü (yazdıqlarını) sevdir. Hər yazandan sonra yenidən dirilir, ömür alır ölüm-dən və əbədləşir.

**Qış ölürəm, yaz ölürəm,
Yaz adam ölməz, ölürəm,
Ürəyimdə söz ölürəm,
Ağır səfərdən gəlirəm.**

Və yaxud:

**Guya ölüm haqq işidi,
Ölməmək qorxaq işidi.**

Və burada yatmağa gedən (şeir yazmağa bilməyən, cismi torpağa qarı-